

گزارش «وطن امروز» از چالش‌های بودجه ۱۴۰۴ در رسیدن به رشد ۸ درصدی در برنامه هفتم پیشرفت

بودجه مشکوک رشد دارد

گروه اقتصادی: برنامه هفتم پیشرفت ایران که برای سال‌های ۱۴۰۳ تا ۱۴۰۷ هجری شمسی تدوین شده، یکی از مهم‌ترین اسناد سیاست‌گذاری اقتصادی کشور به شمار می‌آید. این برنامه با هدف تحقق اهداف کلان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی طراحی شده و به دنبال جبران ضعف‌های برنامه‌های قبلی و پاسخ به چالش‌های کنونی کشور، از جمله تحریم‌ها، بیکاری و نابرابری در آمدی است. هدف‌گذاری برای رشد اقتصادی سالانه بالای ۸ درصد یکی از محورهای اصلی برنامه

هفتم پیشرفت است. این برنامه تأکید ویژه‌ای بر ایجاد شغل و کاهش نرخ بیکاری دارد و در نظر دارد سطح درآمد خانواده‌ها را افزایش دهد. بهبود زیرساخت‌های بهداشتی و آموزشی و کاهش فقر در مناطق مختلف کشور نیز از دیگر اهداف این برنامه به شمار می‌آید. برنامه هفتم پیشرفت همچنین بر حفظ محیط‌زیست و استفاده بهینه از منابع طبیعی، بویژه در بخش‌های انرژی و کشاورزی تأکید دارد. این نکته حائز اهمیت است که توسعه

پایدار و حفظ منابع طبیعی باید به عنوان یک اولویت در تمام برنامه‌های اقتصادی مد نظر قرار گیرد. جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و تسهیل روند کسب‌وکار از طریق اصلاح قوانین و مقررات، دیگر اهداف کلیدی برنامه هفتم پیشرفت هستند. ایجاد یک محیط کسب‌وکار جذاب و مناسب می‌تواند به افزایش فعالیت‌های اقتصادی و بهبود وضعیت اشتغال در کشور کمک کند.

مقایسه شرایط اقتصادی کشور و تطبیق آن با تجارب جهانی

تعداد بالا و اختیارات نهادها: علاوه بر ناهمگنی‌های داخلی دولت، در خارج از آن نیز حدود ۱۶ شورای عالی و نهادهای عمومی غیردولتی وجود دارند که هر یک دارای اختیارات گسترده‌ای هستند. این نهادها، گاهی با یکدیگر در تعارض منافع قرار دارند و این امر می‌تواند به پیچیدگی‌های بیشتری در روند حکمرانی منجر شود. ضرورت تغییر در ساختار حکمرانی اقتصادی: برای رسیدن به رشد متوسط سالی ۸ درصد، ضروری است که ساختار حکمرانی اقتصادی کشور به سمت انسجام و تمرکز بیشتری حرکت کند. در غیر این صورت، دستیابی به این هدف سخت خواهد شد، بویژه اگر بخواهیم در کوتاه‌مدت به رشد اقتصادی دست یابیم. ممکن است نیاز باشد که تغییرات بنیادینی در ساختارهای موجود انجام شود. این تغییرات می‌تواند شامل کاهش تعداد شوراها و نهادهای غیردولتی یا اجرای سیاست‌های مردمی‌سازی اقتصاد باشد که رهبری نیز بر این موضوع تأکید داشتند.

در سطح جهانی، تنها کشوری که به‌طور متوسط رشد ۸ درصد را در طول ۲۵ سال تجربه کرده، چین بوده است. اگر چه این واقعیت وجود دارد که کشور ما نیز می‌تواند به چنین رشدی دست یابد اما در راستای تحقق این هدف، با چندین چالش اساسی روبه‌رو هستیم. **چالش‌های حکمرانی اقتصادی و عدم انسجام:** یکی از بزرگ‌ترین موانع در مسیر تحقق رشد ۸ درصدی، عدم انسجام در ساختار حکمرانی اقتصادی کشور است. دولت، به عنوان بخشی از این ساختار، خود شاهد اختلافات داخلی بین وزارتخانه‌ها و نهادهای مختلف است. به‌عنوان مثال، در دوره‌های قبلی ریاست‌جمهوری، اختلافاتی میان وزارت معدن، تجارت و وزارت اقتصاد و بانک مرکزی مشاهده می‌شد یا در محدوده‌های زمانی مشخص بین وزارت راه و شهرسازی و بورس تناقض‌هایی به وجود می‌آمد. این ناهمگنی‌ها و چالش‌های اقتصادی در صورتی که در دوره اجرای برنامه هفتم ادامه داشته باشد منجر به تصمیم‌گیری‌های غیر مؤثر و کاهش کارایی اقتصادی می‌شود.

چالش‌های پیش روی برنامه هفتم پیشرفت و تقابل آن با بودجه‌بندی ۱۴۰۴

یکی از چالش‌های اصلی پیش‌روی این برنامه، تحریم‌های بین‌المللی و محدودیت‌های اقتصادی ناشی از آن است. ناترازی در نظام مالی و بانکی و ضعف در جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند روند اجرای برنامه را تحت تأثیر قرار دهد. با این حال، برنامه هفتم پیشرفت ایران با رویکردی جامع و چندوجهی تلاش دارد تا ضمن رفع چالش‌های اقتصادی و اجتماعی، زمینه‌ساز توسعه پایدار و متوازن در کشور باشد. برنامه هفتم پیشرفت ایران می‌تواند به عنوان یک نقشه راه برای دستیابی به اهداف اقتصادی و اجتماعی

کشور در سال‌های آینده عمل کند. با توجه به چالش‌ها و فرصت‌های موجود، اجرای موفق این برنامه نیازمند همکاری و همفکری تمام‌نهادها و بخش‌های جامعه است و یکی از چالش‌های رسیدن به این هدف بودجه‌بندی درست در سال‌های اولیه این برنامه است که با توجه به روند بودجه‌بندی ۱۴۰۴ در روزهای اخیر این اهمیت در این برهه زمانی دوچندان می‌شود. اگر این برنامه در بودجه‌بندی‌های سالانه مدنظر گرفته و به‌درستی پیاده‌سازی شود، می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی مردم و توسعه پایدار کشور منجر شود.

رشد ۸ درصدی ممکن است؟

موضوع اصلی و چالش بزرگ کاندیدها در دوره انتخابات، محتوای برنامه هفتم پیشرفت بود. پرسش کلیدی این دوره طلایی و اولویت مردم برای انتخاب تحقق رشد اقتصادی ۸ درصدی بود که حالا با توجه به بودجه‌بندی دولت چهاردهم برای سال ۱۴۰۴ باید از خود پرسیم این روش بودجه‌بندی منجر به رشد پیش‌بینی شده، خواهد شد یا خیر؟ اگر این رشد ممکن است، چرا تاکنون کورسویی از تحقق آن دیده نشده است؟ در این زمینه ۲ نگاه متفاوت وجود دارد. گروهی از کارشناسان اقتصادی معتقدند پیش‌بینی رشد ۸ درصدی در برنامه هفتم یک دیدگاه غیرواقعی‌بینانه است و با شرایط کنونی کشور سازگار نیست. در مقابل، برخی دیگر با اشاره به توانمندی‌های داخلی و پتانسیل‌های موجود، بر این باورند که رسیدن به این هدف اقتصادی امکان‌پذیر است. **رویکردهای تحقق رشد ۸ درصدی** برای تحقق رشد ۸ درصدی که در برنامه هفتم پیشرفت آمده، ۲ رویکرد اصلی مد نظر است: **۱- سرمایه‌گذاری خارجی**

۲- افزایش بهره‌وری

هر دو رویکرد به عنوان راهکارهایی برای دستیابی به هدف رشد اقتصادی مورد بحث قرار گرفته‌اند اما در اینجا نیز ۲ دیدگاه مختلف وجود دارد. **۱- چالش‌های ورود سرمایه‌گذاری خارجی:** امروز برخی مسؤولان اقتصادی کشور بر این باورند که با توجه به تحریم‌ها و موانع موجود، ورود سرمایه‌گذاری خارجی به کشور امکان‌پذیر نیست، بنابراین تحقق برنامه هفتم تحت تأثیر این شرایط قرار خواهد گرفت. این نگرش نشان‌دهنده عدم اعتماد به وضعیت فعلی اقتصادی و سیاسی کشور است. **۲- افزایش بهره‌وری:** در مقابل، گروه دیگری از فعالان اقتصادی و مسؤولان با تکیه بر توان داخلی بر این باورند که با افزایش بهره‌وری می‌توان زمینه‌های لازم برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی را فراهم کرد. این نگاه مبتنی بر این واقعیت است که اگر ما بتوانیم در داخل کشور بهره‌وری را بهبود بخشیم و اثرات تحریم‌ها را کاهش دهیم، سرمایه‌گذاران خارجی به‌طور طبیعی تمایل خواهند داشت تا به بازار ایران ورود پیدا کنند.

واقعیت‌های اقتصادی و چالش‌های رشد

نتیجتهای که حائز اهمیت است این است که کشوری که در یک دهه گذشته به‌طور متوسط رشد صفر را تجربه کرده، کار بسیار سختی برای تحقق رشد متوسط ۸ درصدی در ۵ سال دارد. هر چند این هدف بعید و غیرممکن نیست و ما در دوره دولت سیزدهم به رشد بیش از ۳ درصدی بدون نفت دست یافتیم اما نگاه واقع‌بینانه حاکی از آن است که ما از این هدف کمی دور هستیم. بررسی چالش‌ها و رویکردهای مختلف نسبت به تحقق رشد اقتصادی ۸ درصدی در برنامه هفتم پیشرفت، نیاز به تحلیل دقیق، جامع‌تر و نگاه دقیق‌تر

مشکلات همخوانی بودجه ۱۴۰۴ با برنامه هفتم

برخی نمایندگان مجلس در روزهای اخیر به انتقاد از لایحه بودجه ۱۴۰۴ پرداخته و اظهار داشتند که این بودجه با برنامه هفتم پیشرفت همخوانی ندارد. برنامه هفتم بر رشد اقتصادی ۸ درصدی و کاهش تورم تأکید دارد، در حالی که رشد پیش‌بینی شده در لایحه بودجه تنها ۴ درصد است و هیچ توجهی به افزایش بهره‌وری که باید به ۲٫۵ درصد برسد، نشده است. همچنین وابستگی دولت به نفت در بودجه ۱۴۰۴ افزایش یافته و تناسب افزایش حقوق کارمندان با تورم نیز رعایت نشده است. کمیسیون عمران مجلس هم در جمع‌بندی جلسات بررسی خود به دیگر دلایل مخالفت نمایندگان با لایحه بودجه اشاره داشت. عبدالجلال

نظر کارشناسان درباره بودجه ۱۴۰۴

وحدید شقاقی شهری، اقتصاددان و عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی در ارزیابی خود از لایحه بودجه ۱۴۰۴ به برخی نکات مثبت آن اشاره کرد، از جمله افزایش شفافیت و تصمیم‌های واقع‌گرایانه دولت درباره کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی، با این حال، او به چالش‌های موجود نیز اشاره کرد و گفت: ساختار بودجه مشابه سال‌های قبل است و تغییرات بنیادی در آن مشاهده نمی‌شود. شقاقی شهری تأکید کرد که برای دستیابی به رشد ۸ درصدی، به ۱۵۰ تا ۲۰۰ میلیارد دلار منابع مالی نیاز است، در حالی که بودجه عمرانی کشور تنها حدود ۵ درصد این مبلغ را شامل می‌شود. او همچنین به کسری بودجه اشاره کرد و گفت: دولت باید از ابزارهای بدهی

به درستی استفاده کند تا به رشد اقتصادی کمک کند. این اقتصاددان در ادامه به پارانهای انرژی اشاره کرد و گفت: دولت می‌تواند با اصلاح این پارانهای منابع زیادی را آزاد و به رشد اقتصادی کمک کند. او ابراز امیدواری کرد که این مسائل در بررسی‌های مجلس و مجمع تشخیص مصلحت نظام اصلاح شوند. با توجه به گفته‌های این اقتصاددان و نمایندگان مجلس، می‌توان به این برآورد رسید که کارشناسان اقتصاد بر این باورند که لایحه بودجه ۱۴۰۴ با چالش‌های جدی روبه‌رو است و برای تحقق اهداف اقتصادی، نیاز به تغییرات اساسی و اصلاحات در سیاست‌های مالی و حکمرانی وجود دارد.

هشدار مرکز پژوهش‌های مجلس درباره وضعیت اقتصاد ایران

مرکز پژوهش‌های مجلس هم در نخستین گزارش تفصیلی خود درباره بودجه، نسبت به کاهش رشد اقتصادی ایران در سال آینده هشدار داده است. این کاهش نشان‌دهنده ناتوانی اقتصاد ایران در حفظ وضعیت کنونی و حتی از دست دادن فرصت‌های رشد است. بعد از ۴ سال رشد بالای ۴ درصد، در بهار ۱۴۰۳، رشد اقتصادی کشور با افت ۲٫۵ واحد درصد نسبت به فصل مشابه سال قبل مواجه شده است. برآوردهای مرکز پژوهش‌ها حاکی از آن است که رشد اقتصادی تابستان به دلیل مشکلاتی نظیر قطع برق صنایع، کاهش صادرات نفت و تداوم بودجه‌های انقباضی دولت به ۲٫۵ درصد محدود شده است. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد شکاف تولید در سال‌های اخیر به‌طور قابل توجهی کاهش یافته و استفاده از ظرفیت‌های خالی اقتصاد نمی‌تواند به افزایش رشد کمک کند. به‌طور کلی، پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که رشد اقتصادی در سال جاری و سال آینده به ۲٫۵ و ۲٫۸ درصد محدود خواهد شد، در حالی که برنامه هفتم توسعه هدف رشد ۸ درصدی را تعیین کرده است. **چالش‌های تورم و کاهش قدرت خرید مردم و اقبال آسپ‌پذیر** نرخ تورم یکی از بزرگ‌ترین بحران‌های اقتصادی ایران است. کشور ما یکی از بالاترین نرخ‌های تورم را در جهان تجربه می‌کند و این مسأله به‌شدت قدرت خرید طبقه متوسط را تحت تأثیر قرار داده است. برآوردها نشان می‌دهد اگر شرایط کنونی ادامه یابد و تغییرات غیرمترقبه‌ای رخ ندهد، نرخ تورم در سال آینده نزولی خواهد بود. اگر رشد نقدینگی در سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ بیش از ۲۵ درصد باشد، رسیدن به تورم کمتر

از ۳۰ درصد امکان‌پذیر نخواهد بود.

پیش‌بینی می‌شود نرخ تورم در پایان سال ۱۴۰۳ به حدود ۳۴٫۲ درصد برسد و ادامه این روند می‌تواند آن را به ۳۰٫۷ درصد کاهش دهد. مرکز پژوهش‌های مجلس نیز پیش‌بینی کرده در صورت تحقق سناریوی لایحه بودجه ۱۴۰۴، نرخ تورم به ۳۱٫۹ درصد خواهد رسید. **وضعیت فقر و نابرابری درآمد و ضریب جینی در کشور** نرخ فقر در ایران در حال حاضر حدود ۳۱٫۱ درصد است. پیش‌بینی می‌شود این نرخ در ۱۴۰۳ به ۳۱٫۱ درصد کاهش یابد اما در صورت ادامه روند کنونی، احتمال افزایش آن به ۳۲٫۲ درصد وجود دارد. حتی در صورت تحقق سناریوی بودجه سال آینده، نرخ فقر به ۳۲٫۱ درصد خواهد رسید. ضریب جینی، معیاری برای اندازه‌گیری نابرابری درآمدی، در سال ۱۴۰۲ برابر با ۳۸٫۱ درصد برآورد شده و پیش‌بینی می‌شود در ۱۴۰۳ به ۳۷٫۲ درصد کاهش یابد. این ضریب بین ۱۰ تا ۱۰ متغیر است؛ عدد صفر نشان‌دهنده برابری کامل و عدد یک نمایانگر نابرابری مطلق است. ضریب جینی یکی از شاخصه‌های کلیدی شاخص‌ها برای سنجش توزیع درآمد و ثروت در جمعیت به شمار می‌رود. به‌طور کلی، مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش خود به چالش‌های جدی اقتصاد ایران اشاره کرده و بر لزوم توجه به سیاست‌های مؤثر برای بهبود وضعیت اقتصادی تأکید دارد. با توجه به پیش‌بینی‌ها، لازم است اقدامات جدی در راستای افزایش رشد اقتصادی و کاهش نابرابری‌های اجتماعی انجام شود.

تبعات انتظارات تورمی و افزایش نرخ ارز

عبدالمجید شیخی، کارشناس و تحلیلگر اقتصاد، در گفت‌وگو با «وطن امروز» با اشاره به ناهمگنی در برخی از کان بودجه ۱۴۰۴، به بررسی تبعات تداوم انتظارات تورمی ناشی از روند بودجه‌بندی و برخی سیاست‌های دولتی برای افزایش نرخ ارز پرداخت. وی با انتقاد از سیاست‌گذاری‌های غلط مسؤولان در سال‌های اخیر، به این نکته اشاره کرد که این رویکردها نتوانسته به کاهش تورم کمک کند و در نتیجه، مردم به بازارهای ارز و طلا به عنوان محلی برای سوداگری رو آورده‌اند. شیخی خاطر نشان کرد که وقتی تورم دورقمی می‌شود، دارندگان سرمایه تلاش می‌کنند نقدینگی خود را به کالاهای سرمایه‌ای تبدیل کنند. این موضوع منجر به خریدهایی می‌شود که خود باعث افزایش بیشتر قیمت‌ها و تشدید تورم می‌شود. به عنوان نمونه، در سال‌های گذشته، مسکن و خودرو به کالاهای سرمایه‌ای تبدیل شده‌اند و این امر به نوبه خود، دلالتی و سوداگری را افزایش داده است. در این صورت، سرمایه‌ها به فعالیت‌های مولد هدایت می‌شود و می‌توانستیم به اهدافی مانند تکریمی شدن تورم نزدیک‌تر شویم. **انتقاد از رویکرد مسؤولان در ایجاد انتظارات تورمی** شیخی به این نکته هم اشاره کرد که در شرایط ناپایدار اقتصادی، مردم

به‌طور مداوم انتظار افزایش نرخ تورم را دارند و به همین دلیل به دنبال تبدیل پول خود به سکه و ارز هستند. وی مثال زد که در شرایط تورمی، افسراد به جای برنامه‌ریزی برای خریدهای آینده، به خریدهای فوری رو می‌آورند که این امر باعث افزایش تقاضا در بازار می‌شود. شیخی معتقد است مسؤولان به جای رفع علت‌های اصلی مشکلات اقتصادی، همواره به معلول‌ها پرداخته‌اند. وی با اشاره به افزایش قیمت‌ها در حوزه‌های خودرو، مسکن و ارز، تأکید کرد که این افزایش‌ها ناشی از وجود تورم در اقتصاد ایران است و ریشه آن به بانک مرکزی و وزارت اقتصاد بازمی‌گردد. **بازار آزاد و تأثیرات آن بر اقتصاد** این اقتصاددان در ادامه به انتقاد از طرفداران بازار آزاد پرداخت و گفت آنها معتقدند دولت نباید در اقتصاد دخالت کند. به عقیده شیخی، این رویکرد به نفع گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه نیست و ممکن است به معیشت آنها آسیب برساند. وی تأکید کرد که در چنین شرایطی، دولت باید نقش فعالی در تنظیم بازار و حمایت از اقشار کم‌درآمد ایفا کند. عبدالمجید شیخی با تأکید بر لزوم تغییر در سیاست‌های اقتصادی، خواستار توجه به علل اصلی تورم و تلاش برای حمایت از تولید و معیشت مردم شد. بدون این تغییرات، پیش‌بینی می‌شود مشکلات اقتصادی و انتظارات تورمی همچنان ادامه یابد و به بحران‌های جدی‌تری منجر شود.